

Dr. CABANÈS, *Les fléaux de l'humanité!* (Moeurs intimes du passé 5e serie). Paris s. d. ALBIN MICHEL editeur, 478 bladzijden. Prijs frs. 5.75.

De ook hier te lande bekende werken van den Franschen medico-historicus behoeven weinig aanbeveling. In zijn serie-werken: „*Les indiscretions de l'histoire*” en „*légendes et curiosités de l'histoire*”, heeft hij voldoende aangetoond, van hoeveel belang het zijn kan, dat de gebeurtenissen uit het verleden en de personen, die daarin een rol hebben gespeeld van een geneeskundig standpunt uit worden beschouwd en tot welke verrassende en merkwaardige uitkomsten een dergelijk onderzoek kan leiden. Terecht heeft indertijd ALETRINO in zijn uitvoerige bespreking van het werk van CABANÈS er op gewezen, hoe wenschelijk het is, dat ook door Nederlandsche artsen met historischen aanleg dit in ons land nog volkomen braak liggende terrein wordt bewerkt.

Het hier besproken werk is van anderen aard en geeft een uitvoerig overzicht over de vijf groote geesels, die de menschheid herhaaldelijk hebben geteisterd, n.l. de pest, de lepra, de cholera, de pokken en de griep. De schrijver beperkt zich vrijwel uitsluitend tot Frankrijk en de Fransche literatuur, evenwel is dit voor hem, die zich een denkbeeld wil vormen van de geschiedenis der epidemische ziekten, geen bezwaar, daar deze beschrijvingen in alle landen groote trekken van overeenkomst met elkaar vertoonen. Allerlei bijzonderheden over den invloed dier ziekten op het maatschappelijk leven, den indruk, dien zij op de bevolking maakten, de voorstellingen, die men zich vormde over hun ontstaan en verbreiding en de daartegen te nemen voorzorgen geven te zamen een levendig beeld van die benarde tijden. Wat de pest betreft, de maatregelen genomen om de lijders af te zonderen, de besmette huizen te kenmerken, te voorzien in het vervoer en de verpleging der zieken en het begraven der gestorvenen, den handel in besmette en verdachte goederen te regelen of te beperken, de reinheid van straten en huizen te bevorderen en de woningen der lijders te ontsmetten, deze komen in hoofdzaak overeen met die, welke men ook in andere landen dienstig achtte. Op enkele uitzonderingen na moeten wij nog op het oogenblik deze maatregelen als doeltreffend beschouwen. Wanneer wij bedenken, hoe gebrekkig de gegevens omtrent den aard en den oorsprong dier ziekte waren, waarmede onze voorgangers tevreden moesten zijn, en hoe zij des ondanks er in slaagden een bestrijding toe te passen, waaraan wij met onze grootere kennis slechts weinig hebben toe te voegen, moeten wij CABANÈS gelijk geven, als hij de opmerking maakt, dat de geschiedenis ons leert bescheiden te zijn en niet met minachting neer te zien op hen, die eeuwen vóór ons den weg gebaad hebben dien wij slechts hadden in te slaan.

Niet minder uitvoerig dan de pest wordt de lepra behandeld; achtereenvolgens worden besproken de melaatschheid in den eersten tijd der christelijke jaartelling en in de middeleeuwen, de afzondering der lepreuzen, hun levenswijze, hun kleding en de uiterlijke ken-teekenen die zij verplicht waren te dragen, de beruchte samen-

zwering van joden en lepreuzen om door vergiftiging der putten de christenen uit te roeien, de lazarus-proef, de oorzaken van de geweldige uitbreiding dier ziekte, de differentiale diagnose tusschen lepra en syphilis en de behandeling der lijders. Ook hier wijst de schrijver er op, hoe verschillende uitstekende maatregelen om de uitbreiding tegen te gaan, te niet gedaan werden door de onverschilligheid en zorgeloosheid van het volk en het ontbreken van een centrale regeling, over voldoende macht beschikkende de noodig gebleken maatregelen werkelijk te doen uitvoeren.

Aan de geschiedenis van de pokken en die van de inoculatie en de vaccinatie is eveneens een groote plaats ingeruimd. Een groote verzameling reproducties van spotprenten tegen deze kunstbewerking, schotschriften en coupletten van voor- en tegenstanders getuigen van de buitengewoone belangstelling van geneeskundigen en leeken voor dit vraagstuk. De hoofdstukken over cholera en griep verplaatsen ons in tijdperken, die nog niet zoo ver achter ons liggen. Eigenaardig is het, dat onder den invleed van de verwoestingen door de cholera veroorzaakt, nog in de 19de eeuw dezelfde verhalen over vergiftiging van water en voedingsmiddelen door de verontruste menigte werden geloofd, als in pestepidemiën in vroeger eeuwen de ronde deden. Onder de afbeeldingen, op de cholera betrekking hebbende, stelt een van de merkwaardigste een bezoek van autoriteiten aan een cholera-hospitaal voor. Men ziet hierop hoe de hooggeplaatste bezoekers met hun niet minder gehaast gevolg tot groote verbazing der patiënten met wapperende jaspenden letterlijk „*ventre à terre*” door een ziekenzaal rennen. De laatste geesel der menschheid, waarmede wij van nabij bekend zijn, de „griep” blijkt niet zoo jong te zijn, als wij over het algemeen gelooven. Reeds uit het begin der 15de eeuw dagteekent een beschrijving der verschijnselen van een influenza-aanval, waaruit wij zonder veel moeite deze ziekte kunnen herkennen. De schrijver deelt mee, hoe hij zóó plotseling werd aangetast, dat hij moeite had, zijn huis te bereiken en verplicht was terstond naar bed te gaan zonder dat het hem echter kon gelukken in slaap te geraken, „*tant il souffrait de la tête, des reins, des côtés, du ventre, des bras, épaules et jambes*”. Onder de andere verschijnselen beschrijft hij o. a. de anorexie en verlies van smaak, waarover wij ook heden nog hooren klagen, waardoor „*toutes choses leur semblaient quelconques amères et très mauvaises et puantes*”, en de hardnekkige hoestbuien „*si cruelles à tous, jour et nuit, que aucuns hommes par force de toussier, furent rompus par les genitoires toute leur vie*”. Deze beschrijving wordt aangevuld door de mededeeling, dat bij vele lijders neus- en darmbloedingen voorkwamen en dat bij zwangere vrouwen herhaaldelijk een ontijdige bevalling optrad met noodlottige gevolgen voor moeder en kind.

Ik hoop, dat de enkele grepen, die ik hier en daar heb gedaan, er toe mogen leiden, dat dit onderhoudende boek in veler handen komt. Ook hij, wien de geschiedenis der geneeskunde terra incognita is, zal zich den daaraan besteden tijd niet beklagen.

M. A. VAN ANDEL.